

Prof. dr hab. Lidia Wądołowska, prof. zw.
Katedra Żywienia Człowieka
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Recenzja

dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego, popularyzatorskiego i współpracy międzynarodowej
oraz osiągnięcia naukowego dr inż. **Joanny Myszkowskiej-Ryciak**
w postępowaniu habilitacyjnym
przed Radą Wydziału Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

1. Sylwetka Kandydatki i Jej działalność zawodowa

Dr inż. Joanna Myszkowska-Ryciak jest absolwentką Wydziału Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, który ukończyła w 1998 r. z tytułem magistra inżyniera technologii i żywności i żywienia człowieka w zakresie żywienia człowieka oraz absolwentką studiów podyplomowych w zakresie Doskonalenia Pedagogicznego tejże Uczelni (w 2006 r.). W roku 1999 rozpoczęła studia doktoranckie, które ukończyła w 2004 r. W roku 2005 została zatrudniona w Katedrze Dietetyki Wydziału Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji na stanowisku asystenta, a od roku 2006 pracuje tam na stanowisku adiunkta.

Stopień naukowy doktora nauk rolniczych w dyscyplinie technologii żywności i żywienia uzyskała w 2005 r. na Wydziale Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji SGGW na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „*Wpływ ilości i wielkości posiłków na wykorzystanie białka przez rosnące szczury*”. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Janusz Keller.

Swoje kwalifikacje zawodowe Habilitantka podnosiła na konferencjach szkoleniowych organizowanych przez polskie towarzystwa naukowe, m.in. Polskie Towarzystwo Diabetologiczne, Instytut Matki i Dziecka, Polskie Towarzystwo gastroenterologii, Hepatologii i Żywienia Dzieci.

2. Ocena osiągnięcia naukowego

Indywidualne osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę do ubiegania się przez dr inż. Joannę Myszkowską-Ryciak o stopień doktora habilitowanego stanowi powiązany tematycznie cykl siedmiu publikacji (wykaz poniżej) pt. „*Wpływ edukacji żywieniowej i regulacji prawnych na jakość żywienia w placówkach wychowania przedszkolnego w Polsce*”.

- I.B.1. Myszkowska-Ryciak J., Harton A.: *Ocena realizacji norm i zaleceń żywieniowych w wybranych placówkach przedszkolnych z terenu Krakowa*. Monografia „Metabolizm i fizjologia jako podstawy postępowania dietetycznego” red. J. Gromadzka-Ostrowska, 2016: 357-368.
- I.B.2. Myszkowska-Ryciak J., Harton A.: *Ocena realizacji norm i zaleceń żywieniowych w wybranych placówkach przedszkolnych z terenu Poznania*. *Problemy Higieny i Epidemiologii* 2018, 99(1): 7-11.
- I.B.3. Myszkowska-Ryciak J., Harton A.: *Implementation of dietary reference intake standards on preschools menus in Poland*. *Nutrients* 2018, 10: 592;
- I.B.4. Myszkowska-Ryciak J., Harton A.: *Do preschools offer healthy beverages to children? A nationwide study in Poland*. *Nutrients* 2017, 9: 1167;
- I.B.5. Myszkowska-Ryciak J., Harton A.: *Eating healthy, growing healthy: Impact of a multistrategy nutrition education on the assortments of beverages served in preschools, Poland*. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2018, 15, 1355;
- I.B.6. Myszkowska-Ryciak J., Harton A.: *Impact of Nutrition Education on the Compliance with Model Food Ration in 231 Preschools, Poland - Results of Eating Healthy, Growing Healthy Program*. *Nutrients* 2018, 10(10): 1427;
- I.B.7. Myszkowska-Ryciak J., Harton A.: *Nutrition-related practices in kindergartens in the context of changes to legal regulations on foodstuffs used in canteen menus for children*. *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny* 2018, 69(1): 31-36.

Wszystkie prace opublikowano w latach 2016-2018, cztery z nich ukazały się w renomowanych czasopismach wyróżnionych na liście Journal Citation Report, są to *Nutrients* oraz *International Journal of Environmental Research and Public Health*, a trzy prace opublikowano w: *Problemach Higieny i Epidemiologii*, *Rocznikach PZH* oraz jako rozdział w monografii naukowej, wydanej przez Katedrę Dietetyki SGGW w Warszawie, pod red. J. Gromadzkiej-Ostrowskiej. Wszystkie prace powstały we współpracy z dr inż. A. Harton, a Kandydatka we wszystkich publikacjach tego cyklu jest pierwszym autorem i autorem do korespondencji z 75-80% udziałem, co jednoznacznie dowodzi wiodącego wkładu Kandydatki w opracowanie koncepcji badań, ich realizację, analizę i interpretację wyników oraz przygotowanie manuskryptów do opublikowania.

Dane do cyklu publikacji pochodziły z projektu 'Zdrowo jemy, zdrowo rośniemy', w którym Kandydatka pełniła funkcję kierownika. Projekt był finansowany przez *Danone Ecosystem* i zrealizowany w latach 2014-2017 we współpracy z partnerami: Fundacją Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego, Fundacją Nutricia, Instytutem Matki i Dziecka oraz Akademickimi Inkubatorami Przedsiębiorczości.

Wg bazy WoS sumaryczny IF cyklu publikacji wynosi 14,078, a liczba punktów 162 wg wykazu MNiSW z roku opublikowania. Cykl publikacji posiada jedno cytowanie (bez autocytowań) wg bazy WoS z dnia 23.02.2019. Pokazuje to słabe zainteresowanie innych badaczy wynikami badań prowadzonych przez Kandydatkę, biorąc pod uwagę fakt, że dwie prace opublikowano 1-2 lata przed złożeniem wniosku, a więc w okresie, kiedy cytowalność publikacji jest największa, w tym jedną pracę opublikowano w 2017 r. w prestiżowym czasopiśmie *Nutrients* z otwartym dostępem do pełnych tekstów (I.B.4).

Celem badań, które stanowią powiązany tematycznie cykl publikacji, było cyt.: 'wykazanie wpływu edukacji żywieniowej i regulacji prawnych na zmianę jakości żywienia w placówkach wychowania przedszkolnego w Polsce'. Główny cel badań został rozwinięty przez wskazanie trzech celów szczegółowych: (1) ocena realizacji norm i zaleceń żywieniowych w placówkach wychowania przedszkolnego w Polsce – wyniki opisano w publikacjach I.B.1-I.B.4; (2) ocena wpływu edukacji żywieniowej personelu na realizację żywienia w placówkach wychowania przedszkolnego – wyniki opisano w publikacjach I.B.5-I.B.6; (3) ocena wpływu regulacji prawnych na wybrane parametry sposobu żywienia w placówkach wychowania przedszkolnego – wyniki opisano w publikacji I.B.7.

Zakres zrealizowanych badań w zasadzie można uznać za szeroki, ponieważ zebrano dane pochodzące z dużej liczby przedszkoli (231; 270; 478; 706; 720) zlokalizowanych na terenie całej Polski, z wyjątkiem dwóch prac, w których opracowano dane pochodzące z 14 przedszkoli (I.B.1) i 27 przedszkoli (I.B.2). Dobór przedszkoli nie był losowy, dlatego wnioski dotyczące całego kraju powinny być formułowane z dużą ostrożnością.

Moja główna uwaga krytyczna dotyczy sposobu zaprojektowania badań i zastosowanych metod oceny jakości żywienia, które nie wykraczają poza zakres rutynowej oceny żywienia w tego typu placówkach. Generalnie, osiągnięcie naukowe Kandydatki należy zakwalifikować jako badania typu opisowego, które mają bardzo niską rangę naukową i nie umożliwiają ani wskazania 'współzależności między zmiennymi', ani oceny 'wpływu zmiennej niezależnej na zmienną zależną'. Dysponując możliwościami związanymi z realizacją projektu badawczego, Kandydatka powinna postawić bardziej ambitne cele zmierzające do wyjaśnienia zależności i 'objaśnienia praw rządzących przyrodą' zamiast opisu sytuacji, który nadaje badaniom charakter monitoringu i powinien być realizowany przez właściwe instytucje. Głównymi informacjami we wszystkich publikacjach cyklu jest lista błędów w żywieniu przedszkolnym i/lub produktów/składników pokarmowych, których podaż jest za mała/duża, co stwarza wrażenie nieustannego powtarzania tych samych informacji. Sposób opracowania danych (obliczenie wartości średniej/mediany/zakresów zmienności; obliczenie liczby/odsetka placówek przedszkolnych nie spełniających zaleceń) oraz użyte metody analizy statystycznej (np. test chi-kwadrat, t-Studenta, Wilcoxon) należy uznać za podstawowe, które dowodzą niewystarczających kompetencji naukowych Kandydatki, zaś porównanie żywienia oferowanego w przedszkolach publicznych i niepublicznych za posiadające nikłą wartość naukową i praktyczną.

Dwie prace (I.B.5-IB.6) oceniam jako bardziej wartościowe od innych, ponieważ pokazują różnice w jakości żywienia oferowanego w przedszkolach 'przed' vs. 'po' przeprowadzeniu edukacji żywieniowej pracowników przedszkoli odpowiedzialnych za żywienie dzieci. Jednak, także w tych pracach użyto tego samego sposobu opracowania danych i metod analizy statystycznej, dlatego porównanie 'przed' vs. 'po' jest jedyną wartością dodaną, która powoduje, że te prace są lepsze od pozostałych.

Jedna praca (B.I.7) dotyczy wątku, który odnosi się do celu szczegółowego nr 3. Uważam, że z powodów metodycznych tego celu nie zrealizowano. Badania przeprowadzono w dwóch okresach, w których obowiązywały różne regulacje prawne dotyczące jakości żywienia w placówkach oświatowych, w I okresie – bardziej restrykcyjne (Rozporządzenie z dnia 26.08.2015), a w II okresie – mniej restrykcyjne (Rozporządzenie z dnia 1.09.2016). Sposób doboru próby nie uprawnia do porównania jakości żywienia w obu okresach, ponieważ – zamiast zastosowania próby zależnej – oceniono dwie różne grupy przedszkoli (349 w I okresie; 357 w II okresie; łącznie 706). Wobec powyższego, wnioskowanie o 'skuteczności regulacji prawnych' w poprawie jakości żywienia oferowanego w przedszkolach jest nieuprawnione.

Moja negatywna ocena cyklu publikacji nie może być przeciwstawiona argumentowi, że cztery prace opublikowano w renomowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym. Od Kandydata na stopień doktora habilitowanego, bardziej niż 'zdobywania punktów' i wysokich wskaźników naukometrycznych, oczekuje się rozwiązywania istotnych dla kraju i świata problemów badawczych, dostarczania nowej wiedzy i rozwoju dyscypliny, którą reprezentują. Takich osiągnięć nie znajduję w publikacjach przedstawionych do oceny.

3. Ocena istotnej aktywności naukowej

Dorobek naukowy dr inż. Joanny Myszkowskiej-Ryciak jest liczbowo dość pokaźny, zwłaszcza w grupie prac opublikowanych w czasopismach nie posiadających współczynnika wpływu IF. Po wyłączeniu siedmiu prac stanowiących cykl publikacji wskazanych jako indywidualne osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym, dorobek Kandydatki obejmuje 5 prac oryginalnych opublikowanych w czasopismach wyróżnionych na liście JCR (przed/po doktoracie 0/5 prac), 56 prac oryginalnych opublikowanych w czasopismach z listy B wykazu MNiSW (5/51), 17 rozdziałów w monografiach naukowych (2/15) i 13 prac (0/13) w recenzowanych czasopismach spoza listy MNiSW. Zdecydowana większość prac jest wieloautorska, a udział Kandydatki w powstaniu tych prac dotyczył z reguły każdej fazy pracy nad publikacją. Kandydatka jest pierwszym autorem prawie 30% prac zespołowych. Spośród prac opublikowanych w czasopismach wyróżnionych na liście JCR w jednej z nich (na pięć) Kandydatka jest pierwszym autorem, co zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami określania współautorstwa sugeruje Jej znaczący wkład (70%) w przygotowanie manuskryptu. Udział Kandydatki w przygotowanie pozostałych prac z tej grupy wynosił 10-30%.

Ogółem dorobek Kandydatki liczy 91 prac i w zdecydowanej większości (92%) powstał po uzyskaniu stopnia doktora, co świadczy o postępie w liczbie publikowanych prac. Wskaźniki naukometryczne dorobku Kandydatki (po wyłączeniu siedmiu prac stanowiących cykl publikacji) nie są imponujące, lecz można je uznać za wystarczające dla osób ubiegających się o stopień doktora habilitowanego – sumaryczna liczba punktów wynosi 482 pkt. wg roku opublikowania; sumaryczny IF=2,032; wg bazy WoS z dnia 23.02.2019 index H=3, liczba cytowań (bez autocytowań) 10. Jednak ranga tych prac – mierzona pozycją czasopisma i liczbą punktów/czasopismo – jest niska, ponieważ średnia liczba punktów przypadająca na 1 pracę wynosi 5,30 pkt. Pięć prac Kandydatki zakwalifikowanych do grupy publikacji z listy JCR ukazało się w dwóch czasopismach: *Agro FOOD Industry Hi Tech* oraz *Journal of Animal and Feed Science*, a większość Jej prac (95%) ukazało się w czasopismach o zasięgu krajowym, takich jak np. *Bromatologia i Chemia Toksykologiczna*, *Problemy Higieny i Epidemiologii*, *Żywność Człowieka i Metabolizm*, *Roczniki PZH*, *Kosmos*, co świadczy o regionalnym wpływie badań prowadzonych przez Kandydatkę na rozwój dyscypliny.

Pod względem merytorycznym dorobek naukowo-badawczy dr inż. Joanny Myszkowskiej-Ryciak jest umiejscowiony w dyscyplinie technologia żywności i żywienia. Kandydatka wyróżniła aż 7 problemów, wokół których były skupione Jej zainteresowania badawcze, co świadczy o dużym

rozproszeniu badań i/lub braku umiejętności ich syntetycznego opisanie. W mojej ocenie badania prowadzone przez Kandydatkę skupiają się wokół 4 problemów:

(1) ocena żywienia i szacowanie kosztów stosowania diet leczniczych w wybranych jednostkach chorobowych; w tym obszarze ważnym wynikiem było wykazanie, że dostosowanie modelowej racji pokarmowej do wymagań diety bezglutenowej istotnie zwiększało jej koszt oraz obniżało jej wartość odżywczą w odniesieniu do białka, wielu składników mineralnych i tiaminy, przy jednoczesnym wzroście zawartości tłuszczu;

(2) szacowanie potrzeb energetycznych, ocena żywienia i wiedzy żywieniowej różnych grup populacyjnych w kontekście zapobiegania chorobom dietozależnym; w tych badaniach potwierdziła raportowane wcześniej liczne błędy w żywieniu Polaków, a także brak zgodności między różnymi metodami instrumentalnymi i znanymi formułami obliczeniowymi, stosowanymi do oszacowania potrzeb energetycznych organizmu;

(3) ocena jakości żywienia zbiorowego dzieci w jednostkach opiekuńczo-wychowawczych i oświatowych; w tym obszarze mieści się indywidualne osiągnięcie naukowe Kandydatki oraz inne badania, w których wykazała, że wyższa stawka żywieniowa w żłobkach niepublicznych niż publicznych nie gwarantowała lepszej realizacji zaleceń żywieniowych;

(4) wpływ restrykcyjnego żywienia na wybrane parametry fizjologiczne organizmu w badaniach modelowych; te badania realizowała w pracy magisterskiej i doktorskiej, pod kierunkiem prof. J. Kellera i dr J. Bujko; ten wątek badawczy posiada cenne aspekty poznawcze i aplikacyjne; ważnym wynikiem było wykazanie u zwierząt doświadczalnych, że ograniczenie wartości energetycznej pożywienia wywołało zarówno korzystne efekty metaboliczne, jak i niekorzystne, które obserwowano u starszych zwierząt, co dowodzi konieczności zachowania szczególnej ostrożności w stosowaniu diet redukcyjnych w starszym wieku.

Trzy pierwsze wątki badawcze były realizowane przez Kandydatkę głównie po uzyskaniu stopnia doktora, a ich znaczenie dla rozwoju dyscypliny oceniam jako daleko mniejsze niż wątku (4), który realizowała przed uzyskaniem stopnia doktora. Podsumowując ocenę tej części działalności naukowej, stwierdzam, że Kandydatka jest aktywna naukowo, jednak efekty tej działalności są głównie widoczne na forum krajowym. Kandydatka otrzymała łącznie 8 nagród lub wyróżnień, jednak żadne z nich nie dotyczyło osiągnięć naukowych.

4. Działalność dydaktyczna, popularyzatorska, organizacyjna i współpraca międzynarodowa

Działalność dydaktyczna Kandydatki obejmuje prowadzenie ćwiczeń i wykładów oraz opracowanie lub współudział w opracowaniu programów przedmiotów obejmujących zakres m.in. dietoprofilaktyki, podstaw dietetyki, dietetyki klinicznej, poradnictwa żywieniowego i dietetycznego. Należy docenić międzynarodowy wymiar dydaktycznej aktywności Kandydatki. Na macierzystej Uczelni prowadziła ćwiczenia i wykłady oraz brała udział w opracowaniu programów przedmiotów obejmujących zakres *Basic of human nutrition*, *Nutrition through the life span* oraz *Preventive nutrition* dla studentów przyjeżdżających na studia w SGGW w ramach wymiany międzynarodowej Erasmus. W ramach programu *LLP Erasmus Teaching Staff Mobility Programme* prowadziła warsztaty i wykłady dotyczące wybranych problemów żywienia człowieka i dietetyki dla studentów na uczelniach partnerskich w Belgii, Holandii, Czechach, Portugalii i Hiszpanii. Była promotorem 96 prac magisterskich, inżynierskich i licencjackich oraz recenzentem 45 prac dyplomowych. Jest autorką lub współautorką 3 rozdziałów, w tym dwóch opublikowanych (2009) i jednego przyjętego do druku (2018), w dwóch podręcznikach akademickich Wydawnictwa SGGW w Warszawie. Kandydatka ma także wkład w rozwój młodych naukowców, aktualnie jest opiekunem naukowym w planowanym przewodzie doktorskim. Za działalność dydaktyczną została dwukrotnie wyróżniona Nagrodami J.M. Rektora SGGW (2009, 2010).

Działalność popularyzatorska Kandydatki jest szeroka i przejawia się prezentowaniem wyników własnych badań na konferencjach i upowszechnianiem wiedzy. Kandydatka wygłosiła 17 referatów (wszystkie po doktoracie; w języku polskim/angielskim 16/1) oraz prawie 100 razy prezentowała wyniki badań w formie posterów lub prezentacji ustnej na konferencjach międzynarodowych i krajowych, większość osobiście (na konferencjach międzynarodowych/krajowych 18/37 razy). Zważywszy na Jej

20-letnią obecność w nauce oznacza to dobrą aktywność w tym zakresie (średnio prawie 6 razy/rok). Angażowała się w upowszechnianie wiedzy jako wykładowca Wszechnicy Żywnieniowej SGGW i Uniwersytetów III Wieku oraz prelegent aktywnie współpracujący ze stowarzyszeniami pacjentów wymagających leczenia dietetycznego. Jest autorką około 15 prac popularno-naukowych, wśród których kilka prac jest wyrazem Jej aktywnej działalności w Polskim Towarzystwie Dietetyki.

Działalność organizacyjna Kandydatki obejmuje udział w komitetach redakcyjnych lub radach naukowych czasopism, w tym czasopisma 'Dietetyka', które jest periodykiem branżowym Polskiego Towarzystwa Dietetyki, a Kandydatka przez 4 lata pełniła w nim funkcję sekretarza redakcji (2011-2014). Od 2018 Kandydatka jest członkiem *Editorial Board* czasopisma 'CPQ Women and Child Health', periodyku typu *open access*, które znajduje się poza wykazami MNiSW i nie jest indeksowane w JCR, zaś członkostwo Kandydatki należy traktować bardziej jako chęć zaistnienia na forum międzynarodowym, bez względu na rangę czasopisma, niż rzeczywisty wkład w rozwój nauki. Wysoko oceniam udział Kandydatki w organizowaniu krajowych konferencji naukowych – 7 razy była członkiem komitetu organizacyjnego, w tym raz przewodniczącą, a 4 razy członkiem komitetu naukowego. Za działalność organizacyjną została trzykrotnie wyróżniona Nagrodami J.M. Rektora SGGW (2011, 2013, 2018).

Kandydatka posiada osiągnięcia w zakresie realizacji projektów badawczych. Brała udział w 7 krajowych projektach badawczych (przed/po doktoracie 1/6), w jednym projekcie była kierownikiem, a w sześciu wykonawcą. Trzy projekty były finansowane przez KBN, a 4 projekty finansowano w ramach Szwajcarskiego Programu Współpracy lub źródeł komercyjnych (m.in. The Coca-Cola Foundation, Fundacja Kulczyka). Projekt, w którym pełniła funkcję kierownika (pt. 'Zdrowo jemy, zdrowo rośniemy', finansowany przez Danone Ecosystem) miał charakter edukacyjno-naukowy, a zebrane dane zostały wykorzystane przez Kandydatkę do przygotowania cyklu publikacji stanowiących Jej indywidualne osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym. Kandydatka czterokrotnie wyjeżdżała na krótkoterminowe staże naukowe do zagranicznego ośrodka akademickiego (Wageningen University), raz jako studentka (1997) i 3 razy przed doktoratem (2001-2004), łącznie spędzając tam 14 miesięcy. Słabą stroną Jej działalności jest brak międzynarodowej współpracy naukowej po doktoracie, co jednak może być zrównoważone licznymi stażami dydaktycznymi w zagranicznych ośrodkach akademickich i upowszechnianiem wiedzy na międzynarodowych konferencjach naukowych. Kandydatka wykonała 17 recenzji manuskryptów publikacji, w tym kilka recenzji dla czasopism posiadających współczynnik wpływu, włączając się w międzynarodowy system oceny publikacji naukowych *peer review*.

Kandydatka jest członkiem towarzystw – *The European Federation of the Association of Dieteticians* (EFAD) oraz Polskiego Towarzystwa Dietetyki (PTD), w którym pełniła funkcję sekretarza zarządu i przewodniczącej Głównej Komisji Rewizyjnej PTD.

Wniosek końcowy

Na podstawie dokonanej oceny osiągnięcia naukowego i istotnej aktywności naukowej oraz oceny dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, popularyzatorskiego i współpracy międzynarodowej dr inż. Joanny Myszkowskiej-Ryciak stwierdzam, że Kandydatka nie spełnia wymagań stawianych osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, określonych w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 r. poz. 1789) w związku z ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 1669). Pozytywnie oceniam dorobek dydaktyczny i organizacyjny Kandydatki oraz pozytywnie, chociaż z zastrzeżeniami, oceniam istotny dorobek naukowy, jednak działalność naukowa wskazana jako osiągnięcie naukowe ma nikły udział w dostarczeniu nowej wiedzy i małe znaczenie dla rozwoju dyscypliny, co powoduje, że osiągnięcie naukowe Kandydatki jest poniżej oczekiwań stawianych osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Olsztyn, dnia 21 marca 2019 r.

